

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ МЕДИЦИНИ, ПРОПЕДЕВТИКИ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ
ТА ЛАБОРАТОРНОЇ ДІАГНОСТИКИ

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на методичній нараді
кафедри сімейної медицини, пропедевтики
внутрішньої медицини та лабораторної
діагностики

Завідувач кафедри

_____ професор Ірина ВИСОЧИНА

«_____» серпня 2026 р.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Навчальна дисципліна	Функціональна та інструментальна діагностика в амбулаторній практиці
Модуль	Модуль 1. Клінічна оцінка функціональних та лабораторних досліджень в загальній практиці
Змістовий модуль	Змістовий модуль 1. Сучасні функціональні методи діагностики в загальній практиці
Тема заняття	Функціональні методи діагностики сенсорних порушень (зорового аналізатора, слухового аналізатора, тактильної чутливості, фундоскопія, оцінка гостроти зору, отоскопія, офтальмоскопія)
Курс	6
Факультет	Медичний
Спеціальність	222 «Медицина»
Кількість годин	5
Автори	ас., к.мед.н. Росицька О.А.

Методичні рекомендації складено згідно з освітньо-кваліфікаційними характеристиками та освітньо-професійними програмами підготовки магістрів.

Дніпро

I. Актуальність.

Сенсорні порушення (зору, слуху, поверхневої та глибокої чутливості) є поширеними скаргами на амбулаторному прийомі сімейного лікаря та нерідко є першими проявами тяжких системних, судинних, ендокринних та неврологічних захворювань (артеріальна гіпертензія, цукровий діабет, атеросклероз, інсульт, сириномієлія, пухлини головного мозку тощо). Вміння проводити первинну оцінку функціонального стану зорового та слухового аналізаторів (оцінка гостроти зору, пряма офтальмоскопія/фундоскопія, отоскопія, камертональні тести) та тактильної чутливості дає змогу сімейному лікарю своєчасно діагностувати патологію на ранніх стадіях, провести диференційну діагностику між кохлеарними та ретрокохлеарними порушеннями, запідозрити ураження ДЗН та сітківки, а також визначитись із тактикою маршрутизації пацієнта до вузьких спеціалістів.

II. Навчальні цілі:

- **Навчити** методології проведення первинного офтальмологічного, оториноларингологічного та неврологічного обстеження в умовах амбулаторного прийому.
- **Ознайомити** з сучасними портативними та смарт-пристроями для фундоскопії, відеоотоскопії та комп'ютеризованого моніторингу чутливості.
- **Вміти** виконувати пряму офтальмоскопію, оцінювати гостроту зору за таблицями Сивцева-Головина/Snellen, проводити отоскопію, виконувати камертональні проби (Вебера, Рінне, Швабаха) та досліджувати тактильну чутливість за допомогою монофіламенту та естезіометра.
- **Демонструвати** техніку правильно накладання маншети, положення лікаря та пацієнта під час виконання прямих інструментальних оглядів (отоскопія, офтальмоскопія).
- **Призначати та обґрунтовувати** обсяг додаткових функціональних обстежень при виявленні сенсорних порушень (тональна порогова аудіометрія, комп'ютерна периметрія, ОКТ, ЕЕГ, ЕНМГ).
- **Оцінювати та інтерпретувати** результати фундоскопії (зміни судин сітківки за Scheie, набряк/атрофія ДЗН), отоскопії (цілісність, колір, втягнутість барабанної перетинки), камертональних проб (кондуктивна vs сенсоневральна приглухуватість) та топографію розладів чутливості (поліневритичний, сегментарний, провідниковий типи).
- **Описувати** патологічні зміни очного дна при діабетичній та гіпертонічній ретинопатіях, морфологію барабанної перетинки при середніх отитах та євстахіїті.

III. Компетентності, які забезпечує тема

Загальні компетентності	Спеціальні (фахові) компетентності	Програмні результати навчання
ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК4. Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності. ЗК11. Здатність до пошуку,	СК 2. Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних, функціональних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів.	ПРН 5. Збирати скарги, анамнез життя та хвороби, оцінювати стан органів і систем та інтерпретувати результати лабораторних й інструментальних досліджень. ПРН 6. Встановлювати клінічний діагноз шляхом обґрунтованого аналізу суб'єктивних та об'єктивних даних і диференційної діагностики. ПРН 7. Призначати та

опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.		аналізувати додаткові (лабораторні, функціональні та/або інструментальні) методи обстеження для проведення диференційної діагностики.
--	--	---

IV. Міждисциплінарна інтеграція. **Базовий рівень підготовки**

Дисципліна	Знати	Вміти
1. Попередні (забезпечуючі) дисципліни:		
Анатомія людини, гістологія	Анатомо-фізіологічні особливості будови зорового аналізатора, середнього та внутрішнього вуха, провідних шляхів чутливості, будову сітківки та ДЗН.	Орієнтуватися в анатомічних орієнтирах очного дна, барабанної перетинки, дерматомах тіла.
Фізіологія, патофізіологія	Механізми сприйняття та проведення зорових, слухових та тактильних подразнень. Патофізіологію ішемії сітківки, ендолімфатичного гідроцефу, демієлінізації нервів.	Інтерпретувати фізіологічні норми та патологічні зміни функцій аналізаторів.
Фармакологія	Ототоксичні (аміноглікозиди, петльові діуретики) та очі-токсичні препарати, їх вплив на аналізатори.	Враховувати побічну дію ліків при аналізі сенсорних порушень.
Пропедевтика внутрішньої медицини та неврології	Методику збору скарг, анамнезу, основні симптоми ураження черепних нервів (II, V, VIII) та чутливих корінців.	Проводити пальпацію, перкусію, первинну оцінку чутливості та рефлексів.
Офтальмологія та Оториноларингологія	Класифікацію ретинопатій, отитів, типи приглухуватості, методики візуалізації ДЗН та барабанної перетинки.	Використовувати офтальмоскоп, отоскопи, таблиці для перевірки зору, камертони.

V Зміст теми:

1. Оцінка функцій зорового аналізатора в амбулаторній практиці:

- Дослідження гостроти зору (Visus) без корекції та з корекцією (таблиці Сивцева-Головина, Snellen, оптопти).
- Орієнтовне дослідження полів зору (контрольний метод за Дондерсом) та комп'ютерна периметрія.
- Прямая офтальмоскопія (фундоскопія): методика проведення, анатомічні орієнтири очного дна (диск зорового нерва, макулярна ділянка, судинний пучок).
- Офтальмоскопічна картина при діабетичній ретинопатії (мікроаневризми, тверді/м'які ексудати, неоваскуляризація), гіпертонічній ретинопатії (симптом Салюса-Гунна, Гвіста, «срібного/мідного дроту»), набряку та атрофії ДЗН.

2. Оцінка функцій слухового аналізатора в амбулаторній практиці:

- Отоскопія: техніка проведення (випрямлення слухового проходу у дорослих та дітей), оцінка барабанної перетинки (колір, світловий конус, рукоятка молоточка, натягнута і розслаблена частини, цілісність, втягнутість/випинання).
- Дослідження слуху мовою (шепітна та розмовна мова).
- Камертональні дослідження (камертон С128/С512): проба Вебера (латералізація звуку), проба Рінне (співвідношення кісткової та повітряної провідності), проба Швабаха.
- Диференційна діагностика кондуктивної та сенсоневральної приглухуватості.

3. Оцінка тактильної та поверхневої чутливості:

- Методика дослідження тактильної, больової та температурної чутливості.
- Застосування монофіламенту Семмеса-Вайнштейна (10 г) для діагностики діабетичної та алкогольної нейропатії стоп.
- Оцінка складних видів чутливості: стереогноз, двоточкова дискримінація (циркуль Вебера), графестезія.
- Клінічні типи розладів чутливості: мононевритичний, поліневритичний («шкарпетки та рукавички»), сегментарно-дисоційований, провідниковий, кірковий.

Відеоматеріали та електронні ресурси:

- Відеоінструкція з виконання прямої офтальмоскопії:

<https://www.youtube.com/watch?v=rG99iRufXfU> (посилання на методичні матеріали кафедри)

- Відеоурок з техніки отоскопії та нормальної анатомії барабанної перетинки:

https://www.youtube.com/watch?v=65cS_oUgGVY

VI Основні теоретичні питання теми:

1. Анатомо-фізіологічні основи зорового, слухового аналізаторів та систем соматосенсорної чутливості.
2. Методика оцінки гостроти зору в дорослих та дітей.
3. Порядок виконання прямої офтальмоскопії. Ознаки норми очного дна.
4. Техніка отоскопії. Нормальна отоскопічна картина.
5. Методика та інтерпретація камертональних проб (Вебера, Рінне).
6. Таблиця порівняльної діагностики кондуктивної та сенсоневральної приглухуватості.
7. Методика дослідження тактильної чутливості за допомогою монофіламенту (10 г) та шматочка вати.
8. Які сенсорні аналізатори ви знаєте?
9. Які черепні нерви забезпечують нюх, зір і слух?
10. Які основні види чутливості ви знаєте?
11. Які ознаки характерні для порушення звукопровідності?
12. Які ознаки характерні для порушення звукосприйняття?

13. Що таке тактильна, больова, температурна та вібраційна чутливість?
14. Які методи застосовують для оцінки поверхневої та глибокої чутливості?
15. Що таке монофіламентний тест і яке його клінічне значення?
16. Які типи порушень чутливості виділяють залежно від характеру та локалізації ураження?
17. Топічна діагностика розладів чутливості: моно-, поліневритичний, сегментарний, провідниковий та кірковий типи.

VII. Перелік практичних навичок до заняття

1. Проведення оцінки гостроти зору за допомогою таблиць оптотипів.
2. Проведення орієнтовного дослідження полів зору (метод Дондерса).
3. Виконання прямої офтальмоскопії (фундоскопії) на фантомі або пацієнтові.
4. Виконання отоскопії за допомогою портативного отоскопа.
5. Проведення акуметрії (дослідження слуху шепітною мовою).
6. Виконання та інтерпретація камертональних проб (Вебера, Рінне).
7. Дослідження тактильної чутливості монофіламентом 10 г
- 8.

VII. Рекомендована література:

Основна:

1. Загальна практика — сімейна медицина: підручник / за ред. проф. Є.Х. Заремби, О.О. Шерабури. — К.: ВСВ «Медицина», 2021. — 856 с.
2. Пропедевтика внутрішньої медицини: підручник / за ред. пров. Ю.І. Децика. — К.: ВСВ «Медицина», 2020. — 552 с.
3. Офтальмологія: підручник / за ред. проф. Г.Д. Жабоедова, Р.Л. Скрипник. — К.: ВСВ «Медицина», 2020. — 420 с.
4. Оториноларингологія: підручник / за ред. проф. Д.І. Заболотного. — К.: ВСВ «Медицина», 2020. — 496 с.

Додаткова:

1. Bates' Guide to Physical Examination and History Taking / Lynn S. Bickley, Peter G. Szilagy, Richard M. Hoffman. — 13th Edition. — Wolters Kluwer, 2021. — 1068 p.
2. Наказ МОЗ України № 1118 від 21.12.2012 р. «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при цукровому діабеті 2 типу».

Електронні джерела:

1. BMJ Best Practice — Sensory Loss & Neuropathy modules: <https://bestpractice.bmj.com>
2. Medscape Medical Reference: Clinical Ophthalmology & Otolaryngology evaluation: <https://www.medscape.com>